

Hoofdstuk 9 Risico en verzekeren

9.1 Risicoavers gedrag en polisvoorwaarden

Waarom zou je je willen verzekeren en onder welke voorwaarden kan dat?

Nederlandse gezinnen hebben een grote afkeer van het dragen van risico's. Dit heet *risicoaversie* of risicoafkeer. Om die reden worden verzekeringen afgesloten. Als je een verzekering afsluit, moet je een *verzekeringspremie* betalen. Alle premies samen vormen een groot bedrag. Een deel daarvan gebruikt de verzekeringsmaatschappij voor de schade-uitkeringen. Door je te verzekeren en premie te betalen, ben je *solidair* met degenen die schade ondervinden. De *polis* is het bewijs dat je verzekerd bent. In de polisvoorwaarden staat tegen welke risicoschade je bent verzekerd en onder welke voorwaarden.

Diverse verzekeringen kennen een eigen risico: een deel van de schade wordt dan niet vergoed. *Uitsluitingen* zijn schadegevallen die niet door de verzekeringsmaatschappij worden vergoed. In geval van schuld vergoedt de verzekeringsmaatschappij de schade, maar er mag geen sprake zijn van opzet of nalatigheid.

De meeste verzekeringen kun je *vrijwillig* aangaan, ze zijn niet verplicht. Het kiezen van een vrijwillige verzekering hangt af van 1. de kans op schade; 2. de hoogte van de verwachte schade; 3. de afweging tussen het risico en de hoogte van de premie; 4. mogelijkheid om schade zelf te betalen. Sommige verzekeringen heeft de overheid *verplicht* gesteld. Er is verplichte solidariteit, omdat: 1. Zonder verzekering kun je de schade niet betalen; 2. Vanwege de hoge premie zouden velen geen verzekering willen afsluiten, waardoor er te weinig geld binnenkomt om alle schades te kunnen betalen en 3. Sociale solidariteit.

9.2 Moral hazard en averechtse selectie

Om welke redenen gebruiken verzekeraars eigen risico's, premiedifferentiatie en uitsluitingen?

Van *asymmetrische informatie* is sprake als bij een van de marktpartijen sprake is van onvolledige informatie. Een van de marktpartijen weet meer dan de ander. Een marktpartij heeft dan een informatievoorsprong. Dit kan leiden tot moral hazard en tot averechtse selectie. Moral hazard of moreel risico is het risico veroorzaakt door onzorgvuldiger gedrag van verzekerden omdat zij zijn verzekerd. Verzekeraars reageren hierop door in hun polisvoorwaarden uitsluitingen en eigen risico's op te nemen. Het *eigen risico* moet voorkomen dat je je minder risicovol gaat gedragen. Zelf veroorzaakte schade aan eigen bezittingen wordt uitgesloten van schadevergoeding. Opzettelijk wangedrag is verboden.

Asymmetrische informatie kan samengaan met *averechtse selectie*: verzekerden met veel schade (slechte risico's) blijven in de verzekering, verzekerden met weinig schade (goede risico's) vertrekken. De verzekeraar probeert juist de goede risico's te verzekeren en de slechte niet of tegen betaling van hogere premies (risicoselectie en premiedifferentiatie). Sommige risicoschades worden uitgesloten voor dekking. Om deze redenen grijpt de overheid in Nederland in met verplichte verzekeringen en soms verplichte acceptatie.

9.3 Particuliere verzekeringen

Hoe zit het met de dekking van particuliere verzekeringen?

Volgens de wet ben je aansprakelijk voor schade die je toebrengt aan anderen: wettelijke aansprakelijkheid (WA). Het betekent dat je dergelijke schade altijd moet vergoeden. Met een *aansprakelijkheidsverzekering voor particulieren* (AVP) kun je je hiertegen verzekeren.

Een *rechtsbijstandverzekering* verzekert je van juridische hulp bij geschillen. Een reisverzekering keert uit bij diefstal, verlies, een ongeluk of schade tijdens je (vakantie)reis. Voor *auto's en motoren* moet je net als bij een scooter verplicht WA verzekerd zijn. Maar de verzekering kan worden uitgebreid tot WA-plus of WA+volledig casco. Als je geen schade hebt geclaimd, krijg je als beloning een premiekorting of no-claimkorting (bonus). Bij het claimen van schade raak je je premiekorting geheel of gedeeltelijk kwijt (malus). De *bonus/malusregeling* is een voorbeeld van premiedifferentiatie.

Volgens de Zorgverzekeringswet ben je wettelijk verplicht een *zorgverzekering* af te sluiten. Elke zorgverzekeraar is verplicht een *basisverzekering* of basispakket aan te bieden. Als je meer kosten vergoed wilt krijgen, kun je een *aanvullende verzekering* afsluiten. De zorgpremie bestaat uit twee onderdelen: een nominale en een inkomensafhankelijke premie. Ter voorkoming van risicoselectie is er *acceptatieplicht* voor zorgverzekeraars. Om moral hazard te voorkomen geldt een eigen risico.

9.4 Sociale zekerheid in Nederland

Hoe is het stelsel van sociale zekerheid in Nederland georganiseerd?

Het sociaal bestaansminimum is het bedrag dat minimaal nodig is om van te leven. Dit is voor alleenstaanden 70% en voor gehuwden/samenwonenden samen 100% van het *minimumloon*. Er is sprake van verplichte solidariteit: de premies, uitkeringen, voorzieningen en voorwaarden zijn verplicht voorgeschreven door de overheid. Als de uitkeringen telkens worden verhoogd met de stijging van de consumentenprijzen, zijn de uitkeringen *waardevast*. Als de uitkeringen worden verhoogd met de stijging van het gemiddelde loonniveau is er sprake van *welvaartsvaste* uitkeringen.

De overheid heeft een informatieadeel ten opzichte van haar burgers. Er bestaat dan het gevaar voor misbruik van de sociale zekerheid. Het grootste deel van de sociale verzekeringen in Nederland wordt gefinancierd volgens het omslagstelsel. Het *omslagstelsel* houdt in dat de door werknemers en werkgevers betaalde premies nog in hetzelfde jaar worden doorgesluisd naar de uitkeringsgerechtigden.

9.5 Sociale verzekeringen en voorzieningen

Wat zijn de doelstellingen van enkele sociale verzekeringen en hoe bereken je de uitkeringen?

Er wordt onderscheid gemaakt tussen sociale verzekeringen en sociale voorzieningen. *Sociale verzekeringen* worden hoofdzakelijk betaald uit de sociale premies. De sociale verzekeringen worden onderverdeeld in volksverzekeringen en werknemersverzekeringen.

Iedereen die in Nederland woont en/of werkt heeft recht op de *volksverzekeringen*: AOW (Algemene Ouderdomswet), Anw (Algemene nabestaandenwet), Wlz (Wet langdurige zorg) en de AKW (de premievrije Algemene Kinderbijslagwet). Alleen (*oud*-)werknemers hebben recht op de werknemersverzekeringen: WW (werkloosheidswet) of de WIA (Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen).

Sociale voorzieningen worden betaald uit belastingen. Elke burger heeft recht op de uitkeringen. Het gaat bijvoorbeeld om de bijstand en de Wajong-uitkeringen volgens de Participatiewet.